

DEBRECZENI SZEMLE

IRODALMI, SZINHÁZI, ZENEI ÉS KÉPZŐMŰVÉSZETI HETILAP.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre	12 korona.
Fél évre	6 "
Negyed évre	3 "
Vidéki előfizetők bélyegköltsége egész évre	2 "

Felelős szerkesztő és laptulajdonos

SZATHMÁRY ZOLTÁN

Szerkesztőség és kiadóhivatal Simonffy-utca 1. c
földszint balra. (Piac felől 3-ik ajtó.)

Hirdetések feladhatók a Thaisz-nyomdában Thaisz
Arthur papírkereskedésében (Piac-u.)

Háborus jegyzetek.

A háboru tengeri kigyója tovább nyújtózkodik s egyre jobban végig fekszik Európán. Napról-napra új meglepetésekkel szolgál pedig mindannyiúnknak, akiknek egész más fogalmuk volt az évek óta a levegőben lógó világháboruról.

Tartamát, harcsmódját, minden csinyjabinyját egészen másképen képzeltük el. És most a háboru ötödik hónapjában mondhatjuk el csak hogy kezdünk valamit érteni a háboruhoz.

Most tudjuk csak, hogy a kormányozható léghajó milliószor többet ér a fürge repülőgépeknél, hogy a nyalka huszárlegényeket gyalogosítani kell, hogy egész hadseregek áshatják magukat a föld alá s hogy a mai öldöklő fegyverek mellett sem lehet egy-két hét alatt milliós hadseregeket tönkre verni, a legnagyobb személyi bántorsággal sem.

És sok mindenek történnek egészen másképen, mint azt mi elképzeltük csak egy félesztendővel ezelőtt is, ha egy világháboru lehetőségét feltételeztük.

Hiszen, ha csak félévvel ezelőtt is valaki azt mondta volna, hogy az oroszok M.-Szigetet elfoglalják, azt hittük volna, hogy vége Magyarországnak is, a háborunak is... Az oroszok bevonultak M.-Szigetre és nem lett vége se az országnak, se a háborunak, sőt vendégszereplésük más helyeken is csupán lényegtelen epizód marad a háboru krónikájában.

Végül pedig mikor mindeneket megtudtunk, egyben meg is untunk mindent. És ma már a háboru legnagyobb, legelszórangubb különösségei sem képeznek előttünk szenzációkat, lévén az emberi természet, érzések felett legnagyobb ur a renyhe megszokás.

A természet ugyanis minden ellen védekezik. Idegrostjainkat rongyokra tépte volna már régen a sok-sok izgalom, lelki egyensúlyunkat félrebilentették volna a háborus szörnyűségek, bánatok, megpróbáltatások.

A megszokás hatalmánál fogva azonban minden nagyobb felszisszenés nélkül jubiláltuk a veszteségliszták 100-ik kiadását.

Pedig mennyi tengernyi könny, fájdalom, kétségbeesés, örületes lelki feljajdulás fűződik ezekhez a veszteség jelentésekhez, melynek arányai szintén azok közé tartoznak, amelyeket félévvel ezelőtt el se mertük volna képzelni.

44.000 halott, 240.000 sebesült az osztrák-magyar hadsereg részéről! Ugye döbbenetesen szám?! De milyen kicsi, ha a két nagy ellenség az orosz és szerb hadsereg veszteségeit tekintjük. Ez az aránylagos összehasonlítás és a megszokás békít bennünket a sorssal, amelynek jobb jövődjében bizni szintén emberi tulajdonság.

DONOGÁN ÉS SOMOSSY
DEBRECZENBEN, KISTÉMPLOM-BAZÁR.

Menyasszonyi kelengye. Kész fehérnemű. Női divat és szőnyegáruház.

SZABOTT ÁRAK. ELŐZÉKENY KISZOLGÁLÁS.

Az első gölyő.

(Visszaemlékezés.)

Írta: **Móricz Pál.**

A nemes magyarról, Thurzó Kálmánról, — megemlékezem még egyszer.

Thurzó Kálmán honvédszázados testvérünk sirján a véres csatamező rögei süppedeznek árván maradt fiatal felesége, a 22 éves debreczeni gyermekasszonyka koszorút sem fonhat arra a katonasírra; a tavasz felvirágozza majd a mi drága vértanúinknak sirját, minékünk csak az emlékezetük marad meg... Ápolgassuk tehát a drága halottak emlékét; de még e drága testvérek tömeges pusztulása között is egyik megrendítőbb eset a hármás honvédkapitány, Thurzó Kálmán halála. Ez a vérbeli jó katona ugyanis, mint feleségének leveléből olvasom, nem ért el egy igazi ütközetet sem, egyszer sem vezethette igazi diadalra kis csapatát, egyetlen lövéssel sem viszonozhatta a neki szánt gyilkos gölyőt, valóságos harc nélkül, megtorlatlanul kellett hálnia; mert

az első tűzben az első golyó találta Thurzó kapitányt...

Hogy a fehérhattyus címerű Thurzó-családnak ez az ága vele körülbelül kihalt, szintén elszomoríthat minden az ősi, a tiszta fajtát szerető igaz magyart, ám nem kevésbé megindító, hogy ennek a tudós hadtörténetíró katonának — midőn a köztörvényhatósági főlevéltárnoki vizsgát magánszorgalommal megszerezte, midőn a budapesti egyetemen megjeszített szorgalommal tanult a bölcsészettudori képesítésért is — Nádásdy gróf huszárgenerálisról írt pályamunkáját, éppen hősi halála bekövetkeztével koszoruzta meg Akadémiánk akkor, mikor másrészt a Nádasyról nevezett kilenczes huszárok meg Limanovónál áldozták fel ifju magyar vitézi magyar életüket a ragyogón fényes győzelemért.

*

Thurzó Kálmán haláláról feleségéhez a lovasz-katonája hozta haza a gyászhirot, mikor hosszas hánykódtatások után visszakerült Debreczenbe kapitánya elárvult kis hátsólovával. — Chyrov környékén, Felsztynnél, október 13-án éppen a nevenapján esett el Thurzó. Délután két órakor oszlatta fel a századját rajvonalba, elsőbb a fedezékben katonáival maga is elhelyezkedett, de azután egész testet mutatva: felállott...

— Százados ur, az istenért, fedezze magát,
— Iharos nevű hadnagya rászólt, mire Thurzó még visszafelelté:

— Hagyd el, kérlek, ha isten nem akarja, így sem történhetik bajom...

Ebben a pillanatban egy golyó, az ellenség első golyója homlokán találta a bátorlelkű magyar vitézt, akit Iharos honvédhadnagy még aznap délután öt órakor az idegen ország földjébe temettetett el, másnap azonban Iharos hadnagy is elesett, tehát az sem él, aki a véres csatamezőn — valaha — megmutatná Thurzó sirját.

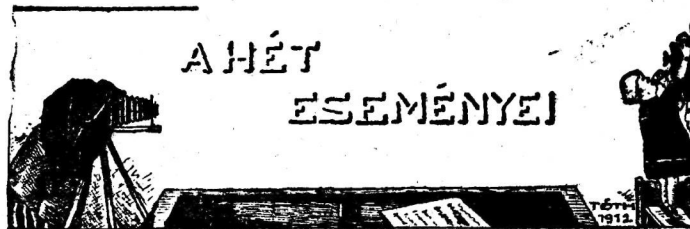
Csillagok sorsa ez, midőn fölvilanó ragyogásában gyönyörködni kezdünk, a vaksötétség elnyeli a csillagot... Testvérünk, Thurzó Kálmán, midőn kétféle nemes hivatást oly kiválóan betöltöttél, és életeddel, mint haláloddal ragyogó példát mutattál egy léha kor ifju nemzedékének, — szintén így a magyar hősök, magyar tehetségek évezredes sorsa szerint dőltél jeltelen sirba, pedig kedves tanáraid: Ballagi Aladár, Fejérpataki, főlevéltáros doktor Csánki és még több más történetírónk — most hogy meghaltál — részvételükben is kifejezték, hogy milyen sokat és nagyot vártak tőled.

Dal.

Irtá: **Heltai Jenő.**

A csókom karcu fecske volt,
Ma holló lett belőle,
Olyan ijesztő, szomorú,
Magam is félek tőle.

Nem osztok már gyönyört vele
És vágyakat nem oltok,
A kit az ajkam csókja ér
Az nem lesz soha boldog.

A **KIRÁLY** gyönyörű ajándékot küldött a magyar nemzetnek is. Elküldte halálját és öreg szíve meleg szeretetét abban a gondoskodásban, amely egy általános rendeletében, parancsolatában olyan szépen nyilatkozik meg, hogy a fogoly tiszték hozzátartozói továbbra is segítyt kapnak mignem a fogoly kiszabadul, s árván hagyott fészke jóvoltáról továbbra is gondoskodhatik. — Így a király! Csoda-e, ha népei hívó szavára vakon rohannak a veszedelembé érte és a hazáért. Ellenben a muszka czár újévi ajándéka az a parancsolat, melylyel megtiltja, hogy fehér zseb-kendőt használjanak katonái. És ezzel a rendelettel azt éri el a czár, hogy a katonák nem kendőjük lobogtatásával, hanem felemelt kézzel adják meg magukat. A király és a czár rendelete közti különbséget, de olyik nemzet fajsúlyát is felesleges ezek után magyarázgatni...

A **HŐSÖK TEMETŐJE** a héten nyílt meg. Szokás szerint, mint mi nálunk nagyon sok dolgot elkésve adatott át a rendeltetésének. Szerdán délután, nagy ünnepek közt temették el az első három hőst ebbe a közös temetőbe. Akik csak sorrendben és e helyen voltak első, mert több, mint 100 más, de hozzájuk hasonlóan hős, vitéz martírtársuk más temetőben, a város másik részén fekszik. A jövő nemzedék kegyelete tehát, ha majdan leakarja róni a rajongó tisztelet adóját a világháború debreczeni hősei sirjánál, nagy zavarban lesz. És kénytelen lesz vagy megfélekezni a háború száz debreczeni halottjáról vagy pedig vissza lapozva a jegyzőkönyveiben keresztül utazni a várost, hogy a Debreczen másik végében fekvő hősöknek is juttasson valamit. A dicsőség verőfényes sugaraiból. Ha csak nem akar félmunkát végezni, mint végzett az előző nemzedék, mely késve intézkedett a hősök temetőjének kijelölésében.

DEBRECZEN VÁROS TANÁCSA háborús levelőlapot nyomtatott a városunkban elvonuló katonák számára. A levelező lapokon a debreczeni ősi nagytemplom képén kívül rajta volt rövid, de velős német szövegben Debreczen ismerete is. Nem lehet eléggé dicsérni azt az ötletet, mely állítólag a Sesztina Jenő nagykereskedő volt, de amelyet az új városi tanács, kulturtanácsosa által sürgősen és eredményesen sajátított ki. Ezek a sok ezer példányban szétosztott levelezőlapok Németország minden részébe eljutottak s ahol megjelentek, ott helyes, okos képet alkothattak Debreczen városáról, mely révén egy darab Magyarországot ismertek meg szövetségeseink.

NN

A *TÉL* végre-valahára mégis elérkezett. — Most kétszeres örömmel fogadjuk, miután a katonai szakvélemény szerint a száraz, bár fagyos tél mégis csak kevesebbet árt messze idegenben küzdő, vitéz katonáinknak, mint a télbe szorult lucskos, esős őszi időjárás. A tél sem hoz ugyan valami nagy gyönyörűséget a mi katonáink számára, de két rossz közül mégis kevésbé rosszat jelent a beállott téli idő. Elég szomorú ugyan, de olyan világot élünk, hogy a legtisztább lelki gyönyörűséggel tudjuk köszönteni a rosszat is, ha kevésbé rosszról van szó.

A *HÁRMAS HONVÉDEK*, tehát a debreceni fiuk közül 63 vitéz kapott vitézségi érmet. Már pedig ezeket a kitüntetéseket nem hiába szokták osztogatni. 63 derék magyar fiu kitüntetéséhez hivatalosan is elismert fényes haditények fűződnek, amelyek csak dicsőséget hoztak nemcsak a 63-aknak, de Debreczennek is. A város hivatalos körei együtt ünnepelték a katonasággal a kitüntetteket. Mi pedig kegyelettel emlékszünk meg azokról, akik kitüntetés nélkül haltak meg közülök s akik nemcsak vérüket, de életüket is áldozták a Debreczenre sugárzó dicsőségért. Legyen áldott az emlékü is.

A *MÁDI KOVÁCS* név jelentőségteljes a honvédség intézményének történetében. Madi Kovácsok mindég a katonai szellem, de egyben az igazi hazaszeretet megtestesülését képviselték a honvédségnél. A Debreczenben parancsnokló Madi Kovács István is valóságos fogalomná vált a köztudatban, mint mintaképe a katonai tudásnak, fegyelemnek, mint kifejezője a derék szolgálatokat teljesítő bajtársak iránti elismerésnek. Emberszeretet vezet minden munkájában s legfőbb örömét a honvéddicsőség megbecsülésében látja. De e mellett sokat tett a polgárság s katonaság közti jó viszony ápolásában is, most mikor minden katona egyben hű polgára is a hazának s minden polgár katona is.

A *FEHER SZINLAP* a *Muki jó éjt* első előadásán még szűz hófehérségben tündökölt, de a darabban előforduló alsóruhák láttára belepírult a darab második előadására. Ebben a szégyenkezésben ugyan segítségére volt, — igen helyesen, — egyik laptársunk is, aki megrovási kalandban részesítette a szemérmességében nagyon mérsékelt színlapot. Voltaképen azután a szemérem önkénytelen megnyilatkozása szokott lenni, hanem kifestette magát «bécsi rongy»-gyal mikor fehérségét, halványságát szemére hányták. Ellenben a bemutató előadás fehér színlapja helyett erősen píruáltak a premiéren azok a leányok akiket a szülői ellenőrzés gyanutlanul küldött a színházba... Egyébként a dolog megtörtént s azok közé tartozik immáron, amelyeket megtörténte tenni nem lehet. De mindenesetre tanulságul szolgál. És derék színészeink vezetősége a tanuságot

bizonyára le is fogja vezetni a dologból. Annyival is inkább, mert a piros színlap a legjobb reklámnak bizonyult egy telt ház szerzésére.

OTTÓ SÁNDORNÉ urasszony nevét olvasuk itt is, ott is a lapokban. Majdnem nap-nap után megemeli az elismerés lobogóját a sajtó az ő áldott jó lelke és nemes szive előtt. Sebesültek menekültek több százát vendégelte meg különböző alkalmakkor a vasuti vendéglő éttermében melynek mint jótékony tündére szerepel a kifosztott lelkü, éhes gyomru s szenvedő szegénység előtt. A háboru aranykrónikájából nem is maradhat ki az őn éve, aki mindeme jócselekedetek jutalmául nem kapott egyebet a szegények halálánál s a nyugodt lelkiösmeretnél egyebet. — A melyek azonban, úgy érezzük a sziveinkben, — minden földi kitüntetésnél, hiu vagyonnál többet ér vele...

A *VÁSÁR* is elmúlt. Valamikor nagy esemény volt Debreczen téli vásárja, utóbb csak a külsőségekben felelt meg régi mivoltjának. Most pedig szegényes, jelentőség nélküli volt külsőségekben is. Mint bizonyos dolgok, úgy a debreczeni nagyvásárok is túlélik önmagukat s szokások, intézmények eme túlélésében épen annyi a tragikum, mint az emberek végelgyengülésében. — Csöndes rezignációval bucsuzhatunk a debreczeni «nagy szabadságok»-tól, amelyeket épen a kereskedelmi forgalom nagy szabadsága ölt meg.

A *FARSANG* itt volna, csak épen a farsangi jó kedv hiányzik hozzá. Hiába is erőltetnénk, — mint ahogyan könnyünk kicsordultáig erőltetünk magunkra a Szilveszter éjszakán is jobb hangulatot, nincs kedvünk a farsangoláshoz. Sőt most járjuk csak igazán a bőjt szigorú utjait. Kalendárium nélkül bőjtölünk, de abban a szívünk legmélyén rejtőzködő reménységgel, hogy majd eljön még a mi farsangunk is... Kalendáriumi utmutatás nélkül is lesz még nekünk farsangunk ebben az esztendőben. Addig pedig nem perdül tánczra a lábunk, mi helyettünk hős katonáink tánczoltatják az ellenséget.

Dal.

Irta: **Heltai Jenő.**

A szenvedések kis kálváriáját
Reménytelen panaszszal járom itt,
Az ifjuság, az álmok rózsza-kertje
Mohón hullatja rá virágait.

Óh hulljatok utamra hát ti rózsák,
A porba lássam bibor-szirmotok,
Egy-egy szerelmes, rózsaszínű álom,
Mit bennetek most lábbal taposok.

TÖRLEY
TALISMAN · CASINO · RÉSERVÉ

Alföldi Takarékpénztár Debreczenben.

Piacz-utca 16. szám. (Saját palota.)

Alaptőke 2.400.000 M. Tartalékok: 1.400.000 K. Betét-állomány nyolczmillió korona.

Érdeklődésben a Pesti magyar kereskedelmi bankka!

ÜZLETÁGAI: Takarékbetétek, csekszámlák. Váltószámitolás, törlesztés és jelzálogkölcsönök. Értékpapírok vétele és eladása, tőzsdei megbízások, hitel-levelek bel- és külföldre. Előleg értékpapírokra és árukra. Saját áruaktár, **Safe-deposit** (magánletét pénztár.)

Affiliált intézetei: Kabai takarékpénztár r.-t., Nádudvari takarékpénztár r.-t., Hajdunánási gazdasági bank r.-t., Fióktelep Vámspércs.

APOLLO

MOZGÓSZÍNHÁZ

Szombaton és Vasárnap

3, 5 és 7 órakor fél, 9-kor rendes helyár

Mükedvelő-est.

Elveszett

boldogság.

Kitünő kíséző műsor.

Villamos bevezetések

motorok, csillárok javítások
mélyen leszállított árban —

Földvári Mórna

Széchenyi utca 55.

Telefon 168.

Nem fáj a feje másnap ha

„LITTKÉ“ pezsgőt iszik.

Külsőleg és belsőleg egyaránt legbiztosabb hatá-
sú háziszser a

Próbaüveg 40 fill **PALMA**

Kapható: Dr. SZELENYI ÁRPÁD

gyógyszerésznél

Debreczen, Piacz-utca 30. szám.

Világháboru térképek

a legujabb és a legjobb kiadásban kaphatók THAISZ ARTHUR papirkereskedésében. Eredeti bolti áron már 12 fill. kezdve.

Tábori borítékok

2 fillérjével kaphatók THAISZ ARTHUR papirkereskedésében Bika-szálloda mellett. - - - - Szintén 2 fillérjével kaphatók a

Térképzaszlócskák

Thaisz Arthur könyv és műnyomdája Debreczen Piacz-utca 7.